

ZEITLER ÁDÁM

A „szocialista” sportélet megteremtése Makón az 1950-es években

*„A sport eszköz a szocialista társadalom felépítésében,
és semmi esetre sem lehet cél egyes sportolók és sportvezetők előtt.”*

A 20. század elején Magyarországon a sportot még csak egy szűk társadalmi réteg űzte, s majd a Horthy-korszakban vált tömeges méretű időtöltéssé. A sportolók és a sportlétesítmények száma megsokszorozódott,² s az 1950-es évekre számuk tovább nőtt. Jelentősen megváltozott a sportolók társadalmi összetétele is, hangsúlyosabb lett a munkásság jelenléte, s egyre több nő csatlakozott a mozgalomhoz. 1955-re már 2000 labdarúgó pályát tartottak számon Magyarországon,³ s ezek atlétikai versenyek és rendezvények lebonyolítására is alkalmasak voltak. „A Rákosi-korszak legsikeresebb területe kétségtelenül a sport volt. A sportesemények látogatottsága minden korábbinál nagyobb méreteket öltött, a létesítmények befogadóképessége már nem felelt meg az igényeknek.”⁴ A korszak sikerei a szocializmus fölényét voltak hivatottak bizonyítani a kapitalizmussal szemben.⁵ Vizsgáljuk meg, hogy mennyire volt „sikeres” ez az időszak egy közepes méretű – megközelítőleg 35 000 fős – dél-alföldi városban, Makón.

Makó történeti fejlődésére döntő befolyással bírt az 1944 és 1950 közötti időszak. A trianoni országhatáron belül ez volt az első város, amely 1944. szeptember 26-án szovjet fennhatóság alá került, 1950-ben pedig a megyerendszer átalakítása következtében a hágymájáról világhírűvé vált település kétszázhusz év után megszűnt megyeszékhelynek lenni.⁶

A fordulat évét követően a kommunista egypártrendszer kiépítése során – az ország többi településéhez hasonlóan – Makón is komoly társadalmi és gazdasági változások mentek végbe. Megalakultak a termelőszövetkezetek, erőltetett iparosítás indult, több mint 500 fő került fel a kuláklistára. A sportélet is átalakult, az egyesületek mögött támogatóként megjelentek a helyi tsz-ek és ipari üzemek.

Annak érdekében, hogy tisztább képet kapjunk a város sportéletének átalakításáról, tekintsük át röviden az 1944 előtti helyzetet. A szervezett sportélet kezdetét 1912-re tehetjük a településen, amikor megalakult a Makói Atlétikai Klub (MAK). A klubban belüli viták következtében azonban a tagság egy része 1924-ben kivált, és megalakította a Makói Torna

¹ A Magyar Testnevelési Sportszövetség alapszabályából, 1963. Magyar Nemzeti Levéltár Csongrád Megyei Levéltárának Makói Levéltára (a továbbiakban: MNL CSML ML) Testnevelési és Sportbizottságának iratai, XXIII. 203.

² *Magyarok a 20. században*. Magyar Kódex 6. Budapest, 2005. 430.

³ *Magyarok a 20. században*, 436.

⁴ Gergely Jenő – Izsák Lajos: *A huszadik század története*. Budapest, 2000. 375.

⁵ Bihari Péter: *A 20. század története fiataloknak*. Budapest, 1991. 321.

⁶ Dr. Korom Mihály: *Makó az első felszabadult magyar város*. Makó, 1974. 8.

Klubot (MTK). A nézeteltérések a vezetőségen belül bontakoztak ki, melynek kiváltó oka elsősorban az elnök⁷ személye volt. Papp József vezetési módszere olyannyira diktatórikus volt, hogy sem a tagság, sem társai véleményét nem volt hajlandó figyelembe venni. A szakadás következménye az volt, hogy a korszak makói sportéletét döntően befolyásolta a két klub tagságának és szurkolóinak olykor brutalitásuktól sem mentes ellentéte. A MAK és az MTK labdarúgó csapatai között parázs hangulatú mérkőzések zajlottak, nagy csata folyt a pályán és a pályán kívül is, több alkalommal a rendőröknek kellett közbeavatkozniuk. Jellemzője e korszaknak még, hogy a legsikeresebb és legnépszerűbb sportág a labdarúgás volt.⁸

A második világháború végére a MAK megszűnt, a Maros-parti labdarúgópálya elemeit a felrobbantott közúti híd rendbetételére használták fel.⁹ Az MTK 1941-től a MÁV támogatását élvezte, de már 1945 elején, a front eltávolodása után megkezdődött a sportegyesület újjászervezése Makói Lokomotív néven. Ekkor lettek a helyi sportélet vezetői a sportolói múlttal is rendelkező Takács József, Wiener Károly és Weszelei József. (Takács pályafutását a későbbiekben is figyelemmel követhetjük.) A MAK megszűnése okozta úrt egy új egyesület, a Munkás Testező Egyesület (MTE) igyekezett betölteni, melynek szervezői Szabó József és Kiss Imre voltak.¹⁰

A helyi sportélet átpolitizálása a fordulat évét (1948) követően indult meg, s a negyvenes évek végére a Magyar Kommunista Párt 1947 őszi megjelenő sportprogramja alapján szervezték a város sportját. A programot szerkezete alapján két részre bonthatjuk: az első a központi akarat helyi érvényesülését vázolta, a második pedig a helyi sajátosságok, különlegességek rendszerét próbálta megvilágítani.¹¹ Az előbbi alatt a Magyar Dolgozók Pártja Központi Bizottsága mellett működő Országos Testnevelési és Sportbizottság (OTSB) által kiadott, helyi szinten megvalósítandó feladatokat értjük. Ezek alapján jött ugyanis létre 1951-ben a Makói Járási Testnevelési és Sportbizottság (JTSB), amely irányító szerepet töltött be Makó és a járásához tartozó tizenhat település sportéletének irányításában. A JTSB féléves munkaterv és versenynaptár szerint működött, s az egyik fő feladata a járási sportegyesületek, sportkörök felügyelete volt. Az 1950-es években átlagosan huszonöt sportszervezet működött a makói járásban, többségük élén a helyi pártszervezet erős emberei álltak,¹² így közvetlenül érvényesült a központi akarat. Makón ennél változatosabb volt a kép. Az országosan létrehozott, Budapest központú, szakmánként szervezett egyesületek makói fiókszervezeteinek élén az adott szakma képviselői álltak, akik kevésbé kötődtek a párthoz. A kereskedelmi és pénzügyi dolgozók egyesülete a Vörös Meteor volt, a kisipari termelőszövetkezet munkavállalóié a Spartacus, a nővérek, orvosok a Lendületben sportolhattak, a közalkalmazottak csapata a Petőfi volt.¹³ Ezek a felülről szervezett egyesületek makói viszonylatban jórészt sikertelenek voltak, és gyorsan elhaltak.

⁷ A Makói Atlétikai Klub elnöke ekkor Papp József építőmester volt. Többek között az ő vállalkozása építette a makói Bérpalotát is, melyet 1927-ben adtak át. Zeitler Ádám: *A makói labdarúgás története*. Makó, 2015. 33.

⁸ Zeitler: *A makói labdarúgás története*, 41.

⁹ Zeitler: *A makói labdarúgás története*, 45.

¹⁰ Zeitler: *A makói labdarúgás története*, 45.

¹¹ MNL CSML ML Testnevelési és Sportbizottságának iratai, XXIII. 203. Makó város sporttörténetének 10 éve. 1954. 3.

¹² MNL CSML ML Testnevelési és Sportbizottságának iratai XXIII. 203. Kimutató a járási sportkörök elnökeiről, és azok pártban betöltött funkciójáról. 1954.

¹³ Zeitler: *A makói labdarúgás története*, 45.

A JTSB feladatai között szerepelt a helyi társadalmi sportszövetségek létrehozása is, Makón ezekből öt alakult: labdarúgó, röplabda, nehézatletika, atlétika és torna. Ezekben a szervezetekben főleg edzők, szakosztályvezetők, korábbi játékosok kaptak helyet, így érvényesülni tudott a szakmai szempont, tompítani lehetett a párt által kiadott utasításokat is.¹⁴

A sportegyesületi és sportkörü élet megszervezése, ellenőrzése mellett a tömegsport fel-
 lendítése volt az 1950-es évek legnagyobb feladata. Az ifjúság és a dolgozók bevonása komoly feladatot jelentett. 1949-ben zászlót bontott az MHK (Munkára, Harcra Kész) mozgalom, amely a szovjet GTO rendszer mintájára szerveződött. A jelvényt szerző mozgalomban – a korabeli források szerint – egy év alatt háromezer makói szerzett jelvényt. Az MHK-t 1956-ban átkeresztelték, Munkára, Honvédelemre Kész testnevelési rendszerre, ekkor bővült a sportágak és a jelvényfokokozatok száma is.¹⁵

Az OTSB-tól természetesen rendszeresen érkeztek a megyékhez és járásokhoz olyan szakmai mintaanyagok, amelyekben könnyű nyomon követni a párthatalom irányító szerepét. Az egyik ilyen dokumentum egy 1953-as propagandaanyag, amely a sportkörü esték lebonyolítására készült, és célja az OTSB új alapszabályának bemutatása volt. Ennek ellenére a kiadvány legkevésbé az OTSB új alapszabályával foglalkozott. A dokumentum a következő utasítással kezdődött: „Az előadásvázlatot ki kell egészíteni az egyesületi és helyi, sportkörü adatokkal. A sportkörü esetet jól elő kell készíteni. Ismertetni kell már előre az előadás témáját, elolvastatni az OTSB közlönyben megjelent új mintaalapszabályt, hogy ahhoz minél számosabban hozzá tudjanak szólni. A lefolyt sportkörü estékről kérünk tartalmas jelentést küldeni az OTSB agitációs és propaganda osztályára.”¹⁶ Az előírt helyi kiegészítések természetesen megtörténtek. Hosszasan taglalták, hogy a Horthy-korszakban a sport a kiváltságosoké volt, és tőkés mecénások irányították a helyi sportéletet, akik a „legnagyobb politikát vitték bele a sportba”. Az előadás ezt követően több országos példát is említett, majd az utolsó fél oldalon foglalkozott az új alapszabály elemeivel.¹⁷

Ha a számok irányából közelítjük meg a hatalom és a sport összefonódását az 1950-es évek első felének makói sportéletében, akkor a következő példákat említhetjük meg. A JTSB harmincegy tagja közül tizenhármanan voltak az MDP tagjai, a JTSB hét tagú elnökségéből pedig hárman, köztük az elnök, Takács József.¹⁸ A párttagok ugyan nem voltak többségben, de masszív erőt jelentettek a sportélet irányító, szervező testületében. Hozzá kell tennünk azt is, hogy a jegyzőkönyvek tanúsága szerint a JTSB üléseken soha nem alakult ki konfrontáció a párttagok és pártonkívüliek között. A testület elnöke a párt tagja volt, így biztosítva volt az OTSB által megszabott irányvonal követése. A párt fokozatos térnyerését látjuk akkor is, ha megvizsgáljuk, hogy miből finanszírozták a JTSB és a sportkörök működését. A költségvetés bevételi oldalának ugyanis egyharmadát az állami támogatás tette ki, egyötödét a tsz-ek adták, a fennmaradó összeget a helyi tanácsok fizették be.¹⁹

A makói sportéletnek volt néhány sajátossága is. A legfontosabb talán abból adódott, hogy a két világháború között a MAK és az MTK rivalizálása kölcsönös versenyhelyzetet idézett elő, amely motiválta a sportolókat és a klubvezetőket is. A MAK azonban – ahogy korábban már említettük – megszűnt. Az MTK jogutódjaként működő Makói Lokomotív-

¹⁴ Zeitler: *A makói labdarúgás története*, 45.

¹⁵ Zeitler: *A makói labdarúgás története*, 45.

¹⁶ Zeitler: *A makói labdarúgás története*, 45.

¹⁷ MNL CSML ML Testnevelési és Sportbizottságának iratai, XXIII. 203. Propagandaanyag. 1953. 6.

¹⁸ MNL CSML ML Testnevelési és Sportbizottságának iratai, XXIII. 203. Kimutatás a járási sportkörök elnökeiről, és azok pártban betöltött funkciójáról. 1954

¹⁹ MNL CSML ML Testnevelési és Sportbizottságának iratai, XXIII. 203. A JTSB költségvetése. 1958.

val²⁰ az MTE nem tudta felvenni a versenyt. A MÁV által támogatott egyesület nagyobb hagyományokkal, erősebb tagsággal és több anyagi forrással rendelkezett. Ezek a tényezők, párosulva az országos szinthez mért rendkívül elmaradott infrastruktúrával,²¹ azt eredményezték, hogy a versenysport Makón újra gyengébb eredményeket ért el az 1950-es évek elején. A helyzet azonban hamarosan megváltozott: a Lokomotív labdarúgócsapata többször szerepelt a másodosztályban, az MTE a harmadosztályig jutott. Az MTE azonban 1950 augusztusában beolvadt a Lokomotívba, mivel a klub tehetséges játékosait elcsábították a nevesebb, nagyobb hagyományokkal és pénzügyi háttérrel rendelkező szegedi egyesületek.²²

1954 és 1955 fordulóján készült egy beszámoló a Városi Tanács számára, amely összefoglalta a város sporttörténetének tíz évét. A dokumentum foglalkozott a tömegsport eredményeivel is, de a hangsúlyt természetesen a versenysportra helyezték. Eszerint Makón a labdarúgás mellett az ökölvívás volt a legeredményesebb sportág: Erdei János ötödik helyen végzett az 1952-es helsinki olimpián. (Később Erdei egy rövid ideig vezette a JTSB-t is, s ma az ő nevét viseli a városi sportszarnok.²³) Ökölvívásban országos bajnok lett Fekete József és Benei Tibor, röplabdában az MTE csapata megyei bajnokságot nyert, és atlétikában, asztaliteniszben, valamint sakkban is születtek szép eredmények. Tekében Ónodi István nyert országos bajnokságot. Az ötvenes években honosodott meg Makón a kerékpársport, a tenisz, a vívás és a kézilabda. Tartós sikereket azonban csak a kézilabda tudott elérni a következő évtizedekben. Ebben az időszakban a statisztikai mutatók szerint Makón 3 első osztályú, 56 másodosztályú és 132 harmadosztályú sportoló sportolt.²⁴

A források tanúsága szerint Makó élsportjára a pártnak nem volt döntő befolyása, illetve úgy is fogalmazhatunk, hogy a helyi pártvezetésnek nem állt szándékában kézi vezénnyelssel irányítani azt. A városnak és a pártnak is az volt az érdeke, hogy a helyi sportolók minél nagyobb sikereket érjenek el. E cél teljesítéséhez a lehetőségekhez mérten érkeztek a források, mert a prioritás nem a versenysport támogatása volt, a tömegsportra sokkal nagyobb hangsúlyt fektettek.²⁵

A központi és helyi viszonyok áttekintése után ki kell térnünk az utánpótlás helyzetére. Az ifjúsággal való törődés elsődleges célja a nevelés volt. Az úttörőrendezvények, az MHK testnevelési rendszer előképzési osztályai, a városi és falusi szpartakiádok mind azt a célt szolgálták, hogy a diákokat be lehessen vonni a sportmozgalomba, amelyen keresztül formálni lehet gondolkodásmódjukat, szellemiségüket. Az MHK-t követő Kilián Testnevelési és Sportmozgalom azonban látványos kudarcba fulladt, másfél év alatt huszonheten szereztek csak jelvényt.²⁶ Ennek oka a jelentések szerint az lehetett, hogy a tömegsport komoly szakemberhiánnyal küzdött. Az edzők a sportegyesületeknél dolgoztak, és nem kívántak részt venni a tömegsportrendezvények szervezésében és lebonyolításában. Szakemberhiány jelentkezett az általános iskolákban is. A JTSB egyik jegyzőkönyvében erről a következőket

²⁰ 1953-ban az egyesület támogatását a Vasas Szakszervezet vette át, így a klub neve MVSK-ra változott. Makói Vasas Sport Klub. Zeitler: *A makói labdarúgás története*, 46.

²¹ A városban két labdarúgópálya, egy kézilabdapálya és egy tekepálya létezett az 1960-as évekig.

²² Zeitler: *A makói labdarúgás története*, 43.

²³ Épült 2000-ben Makovecz Imre tervei alapján.

²⁴ MNL CSML ML Testnevelési és Sportbizottságának iratai, XXIII. 203. Makó város sporttörténetének tíz éve. 1954. 4.

²⁵ MNL CSML ML Testnevelési és Sportbizottságának iratai, XXIII. 203. A Kilián Mozgalom járási dokumentumai.

²⁶ Uo.

olvashatjuk: „Lényegében mindvégig megoldatlan problémája maradt Makó sportéletének a szakemberhiány és az utánpótlás hiánya. E kérdés gyakran visszatér, határozat is születik a nevelőmunka javításáról és a szakemberképzésről, a helyzet ennek ellenére sem javul. [...] Hosszú évek óta megoldatlan az irányítás: a járási kezelés éveiben kevés gondot fordítottak a város sportéletére, függetlenített sportelőadó beállítására 1954-ben tettek javaslatot, társadalmi sportbizottság csak 1957-ben szerveződik.”²⁷ 1959-ben Ivanics Géza makói testnevelő tanár készített egy rövid javaslatot a városi tanács számára, amely szerint a helyi sportélet fejlesztését az általános iskolákra kell alapozni, a szakképzett testnevelő tanárokat pedig be kell vonni a versenysportba. A terv alapján az egyesületek szoros viszonyt ápoltak volna az iskolákkal, így elősegítve az utánpótlásképzést a versenysport számára. A javaslatokból – sajnos – semmi nem vált valóra.²⁸

Súlyos problémát jelentett a létesítmények leromlott állapota és hiánya, s ezen a helyi politikai vezetés sem tudott javítani. Az iskolák szükségmegoldásokkal kísérleteztek, így például az MHSZ-székház emeletén „szükségtornatermet” alakítottak ki. A Maros-parton található labdarúgó pályát elhanyagolták, a legjobban kiépített, lelátóval, futópályával, kiszolgáló egységekkel bíró sportpálya az Erdei Ferenc téri volt. Az 1950-es évek végén felhangoltak a viták a Vasas és a Vasutas sportegyesületek között a pálya birtoklásáért. Az ügy országos szintre jutott, és az OTSB végül a nagyobb, több sportolóval rendelkező Vasas használatába adta azt. Sajnos a hosszas vita alatt nem gondozták megfelelően a létesítményt, így 1960-ban fel kellett újítani, ami azonban nem történt meg teljes egészében. Az atléták megfelelő edző- és versenypálya nélkül maradtak, a kézilabdások a belvárosban kaptak egy szűk pályát (itt edzettek és játszottak egészen az ezredfordulóig), a birkózók és az ökölvívók a művelődési ház nagytermében edzettek, és itt rendezték versenyeket is.²⁹

Röviden utalnunk kell arra is, hogy milyen előnyei és hátrányai voltak (lehetek) a párt által kiemelten támogatott tömegsportnak. Az az egymillió magyar ember, aki részt vett a mozgalomban (ha valós adatnak tekintjük ezt) óriási háttérbázist jelentett a magyar versenysportnak. Számtalan Európa- és világbajnoki érmes, valamint olimpiai bajnok kezdett a tömegsport rendezvényein sportolni. Mindezen túl rendszeres mozgásra szoktatta a diákságot és a dolgozókat, megismertette a sport szabályait a magyar társadalom nagy részével. A hátrányok közé sorolható viszont, hogy a „kötelezően ajánlott” részvétel sok embert inkább eltántorított a rendszeres mozgástól, hiszen úgy érezték, azt az államhatalom kényszeríti rájuk. Kétségtelen, a sport tömegesítése nem szolgálta az egyéniségek kiemelkedését sem, képzésük, a velük való foglalkozás háttérbe szorult.³⁰

A makói sportklubok felnőtt és utánpótláskorú tagjai természetesen mindig részt vettek a párt és állami vezetés által meghatározott rendezvényeken, és betartották a rendszer játékszabályait. Az persze nagy kérdés, hogy a részvétel a meggyőződésükből fakadt-e. E rendezvények közül kiemelkedett a május elsejei felvonulás, ahol minden sportkörnek kötele-

²⁷ MNL CSML ML Testnevelési és Sportbizottságának iratai, XXIII. 203. Beszámoló a JTSB 1958-as munkájáról. 1959. 6.

²⁸ MNL CSML ML Testnevelési és Sportbizottságának iratai, XXIII. 203. Fejlesztési javaslatok Makó város sportéletéhez. 1959. 1.

²⁹ Dr. Korom Mihály: *Makó az első felszabadult magyar város*. 3. köt. Makó, 1981. 297.

³⁰ MNL CSML ML Testnevelési és Sportbizottságának iratai, XXIII. 203. Fejlesztési javaslatok Makó város sportéletéhez. 1959. 2.

zó volt a részvétel, s a JTSB a legszebben vonulókat díjazta is. Az aznapi délutáni programok között pedig több sportrendezvény is szerepelt.³¹

Az 1950-es évek legfontosabb országos rendezvénysorozata „a felszabadulás 10 éves évfordulójának megünneplése” volt. Makó ebből a szempontból különleges helyszínek számított, hiszen az első felszabadított városként fokozott figyelemmel kísérték az itteni rendezvényeket a párt felsőbb szintjeiről is. Ennek tükrében érthető, hogy ekkor született az egyetlen olyan ismert dokumentum, amelyben a tanács végrehajtó bizottsága utasításokat adott a JTSB-nek és a sportegyesületeknek, valamint a járási községek sportköreinek: „Ez év szeptember–októberében lesz 10 éve, hogy a dicső szovjet-hadsereg felszabadította járásunk községeit és Makó városát. Az évfordulók méltó megünneplése érdekében a Csongrád Megyei Párt Végrehajtó Bizottsága megyei operatív bizottságot hozott létre, mely kidolgozta az ünnepségek megrendezésével kapcsolatos irányelveket. Ezen irányelvek figyelembe vételével a megyei Népművelési Osztály összeállította a felszabadulási ünnepségek munkatervét, és ennek alapján határozta meg a feladatokat. Ezen körlevél a megyei irányelveken alapul melyek szempontokul szolgálnak minden helyen, községben, városban az ünnepségek megrendezéséhez.”³² Az utasítás elején politikai irányelveket fogalmaztak meg, melyek közül a legfontosabb az, hogy a dolgozóknak mind a mezőgazdaság, mind az ipar terén elért eddigi eredményei, valamint kulturális fejlődésük azt bizonyítja, hogy „élni tudunk a szabadsággal”.³³ A párt vezetésével a munkásosztály és a dolgozó parasztság munkája nyomán a dolgozók jobban élnek és biztosabban tekintenek a jövő elé. A járás lakossága már addig is minden évben lelkesedéssel, munkasikerekkel ünnepelte meg az ország felszabadulásának évfordulóját (április 4-ét). A tízéves évforduló alkalmával természetesen el akarták érni, hogy a járás községeiben és Makó városában kiemelt rendezvényeket tartsanak.³⁴ Mindezek keretében kívánták bemutatni a mezőgazdaság, az ipar, valamint a kulturális élet terén elért évtizedes eredményeket.

Az utasítást követő részben a szervezési feladatokat vették számba. A felszabadulási rendezvények részletes tervének kidolgozása, a rendezvények gyakorlati és elvi előkészítése, a különböző területek (szervezetek, közületek) felkészülési munkájának összehangolása városi és községi viszonylatban a helyi bizottságok feladata volt. Ezek létrehozásával kapcsolatban a pártszervezetek a Járási Bizottságtól megkapták a kellő utasításokat is.³⁵

A járási tanács végrehajtó bizottságának rendelkezése értelmében az ünnepségeket előkészítő helyi bizottságok tagjai voltak az MDP helyi szervezetének titkárai, a községi (városi) tanács vb. elnökei, a tömegszervezetek vezetői, a kultúrházak igazgatói, valamint a népművelési ügyvezetők. Ők voltak felelősek a helyi ünnepségek előkészítéséért és megrendezéséért.

A járási operatív bizottság javaslata volt az is, hogy a községekben felszabadulási ünnepi napokat rendezzenek, Makó városában pedig felszabadulási hetet. A községekben az ünnepségeket egész napos programmal az évforduló napjához legközelebb eső vasárnapon rendezték meg. A járás községeinek és Makó városának felszabadulási „ünnepit” ezek fé-

³¹ MNL CSML ML Testnevelési és Sportbizottságának iratai, XXIII. 203. Beszámoló a JTSB 1955 második negyedévi munkájáról. 3.

³² MNL CSML ML Testnevelési és Sportbizottságának iratai, XXIII. 203. A 10 éves felszabadulási ünnepség megrendezésének irányelvei. 1954. 2.

³³ Uo.

³⁴ MNL CSML ML Testnevelési- és Sportbizottságának iratai, XXIII. 203. A 10 éves felszabadulási ünnepség megrendezésének irányelvei. 1954. 3.

³⁵ Uo.

nyében 1954. szeptember 24-e és október 25-e között tartották meg, ezen időszak alatt külön járási ünnepséget nem rendeztek.

Tanulságos ugyanakkor, hogy az ünnepségek előkészítését és megrendezését a takarékoság elvének szem előtt tartásával kellett végezni, s anyagi szempontból a helyi erőforrásokra támaszkodhattak. A sportegyesületek bevonása ezért volt különösen fontos.³⁶

Az ünnepi rendezvények szervezésénél figyelembe kellett venni azt is, hogy az országos évfordulót 1955. április 4-én tartják, s az erőket úgy kellett mozgósítani, hogy azok a helyi szerepvállalás után bekapcsolódhassanak a központi rendezvény lebonyolításába is, emelve annak fényét. „A felszabadulási ünnepségekről a bizottságok kéthetenként kötelesek jelentést tenni a járási tanács vb. Oktatási Népművelési Csoportjának. Ebben ki kell térni arra, hogy általában hogyan folynak az előkészületek, mi a bizottság munkaterve az ünnepségek lefolytatására vonatkozólag, és mit szándékoznak tenni az ünnepségek jó megszervezése érdekében. A jelentés beküldésének határideje: első esetben szeptember 11. és ezt követően szeptember 28. és október 15. Minden község és város az ünnepség befejezésével értékelő jelentést köteles adni az ünnepség lefolyásáról.”³⁷

A Makói Városi Tanács Végrehajtó Bizottsága 1954-ben foglalkozott először a sport helyzetével a fennmaradt források szerint, s megállapították, hogy a város sportéletének helyzete nem kielégítő. Ezt követően a VB minden évben tárgyalta a kérdést, a jegyzőkönyvekben azonban nem maradt nyoma annak, hogy a testület direkt módon befolyásolta volna a sportegyesületek működését.

1956 vízvázaló volt a város sportéletében is. A forradalom idején az egyesületek szétzilálódtak, a Bástya és a Lendület tényleges működése szünetelt, a többi egyesületben sorra szűntek meg a szakosztályok, főleg a torna, az ökölvívás és a tenisz szenvedte meg ezt az időszakot. 1957-ben három egyesület (a Spartacus, a Törekvés és a jogilag létező Bástya) összevonásával létrehozták a Makói MÁV-MAK egyesületet. Ez azonban nem volt hosszú életű, hiszen a Spartacus egy év múlva kivált ebből, és vele együtt távozott a szponzorok közül a MÁV is. A vasúttársaság a Spartacus mellé állt, amelynek névszponzora is lett, így 1958-tól ismét működött Makón Vasutas SE.³⁸

Makó sportéletének vizsgálata nyomán megállapíthatjuk, hogy az 1950-es években komoly befolyással bírt alakulására a politikai hatalom. A JTSB volt a járás legfelsőbb sportirányító szerve, s ez közvetlenül az MDP járási VB-jétől kapta az utasításokat. A helyi párt-szervezet „nyomása” már kevésbé dokumentálható, ez inkább felügyelte a sportéletet, ellenőrködött. Mindenki ismerte a rendszer állította korlátokat, és igyekeztek be is tartani azokat. Az írott források nem jegyezték fel az esetleges „kilengéseket”.³⁹

A szocialista társadalomban a testnevelés és a sport társadalmi ügynek, a szocialista nevelés részének számított. A hatalom számára honvédelmi szempontból elsődleges volt a tömegsport támogatása, ugyanakkor a versenysport patronálása propaganda értéke miatt elengedhetetlen volt. Az egyén számára pedig a sport volt az egyetlen terület, amely (viszonylag) politikamentes karrierlehetőséget kínált.⁴⁰

Az 1960-as évekre egyértelmű volt a sport visszaszorulása a társadalomban: a város legnagyobb sportegyesületénél 1952-ben még tizenöt szakosztály működött, egy évtizeddel

³⁶ Uo.

³⁷ MNL CSML ML Testnevelési és Sportbizottságának iratai, XXIII. 203. A 10 éves felszabadulási ünnepség megrendezésének irányelvei. 1954. 4.

³⁸ Zeitler: *A makói labdarúgás története*, 45.

³⁹ Zeitler: *A makói labdarúgás története*, 45.

⁴⁰ Földes Margit – Szerencsés Károly: *A rebellis tartomány*. Budapest, 1998. 58.

később már csak öt.⁴¹ Ekkorra a sport kezdte elveszíteni kitüntetett helyét. A kampányokon alapuló mozgalmak politikai és kulturális tekintetben is elvesztették táptalajukat, s ez meghatározta a helyi sportegyesületek és a helyi hatalom kapcsolatát is.⁴²

⁴¹ Dr. Korom: *Makó az első felszabadult magyar város*, 297.

⁴² *Magyarok a 20 században*, 446.